

Tekijänoikeuslain "digitalisointi" voimaan 3.4.

Markus Oksanen
Partner, Head of IPT

Digitaalisia sisämarkkinoita koskeva tekijänoikeusdirektiivi (2019/790/EY) saatetaan Suomessa voimaan 3.4.2023 alkaen. Direktiivin implementointi on Suomessa kestänyt kauan. Direktiivi olisi tullut saattaa voimaan jo kesäkuussa 2021.

Direktiivi on vuodelta 2019. Direktiivillä haluttiin päivittää tekijänoikeudellinen sääntely vastaamaan paremmin digitaaliympäristössä tapahtuvaa teosten käyttöä. Osin tässä on onnistuttu, mutta osin direktiivi on jo implementointihetkellä vanhentunut. Direktiivissä ei ole lainkaan tunnistettu tekoälyyn ja sen luomiin tuotoksiin liittyviä tekijänoikeudellisia kysymyksiä. Onkin mielenkiintoista, miten EU joillain lainsäädännön aloilla pystyy luomaan kunnianhimoista ja teknologiariippumatonta sääntelyä, mutta tekijänoikeuden puolella sääntely kohdistuu liian usein yksittäisiin ja ajassa muuttuviin ilmiöihin.

Yritysten kannalta tekijänoikeuslain keskeisimmät muutokset ovat seuraavat:

1. Tekstin ja tiedon louhinta

Tekstin- ja tiedonlouhinnalla tarkoitetaan digitaalisessa muodossa olevan tekstin ja datan automaattista analysointia tietojen, mallien, suuntausten tai korrelaatioiden, tuottamiseksi. Tiedonlouhinta mahdollistaa digitaalisessa muodossa olevan tiedon ja aineistojen analyysin uuden tietämyksen hankkimiseksi ja uusien suuntausten havaitsemiseksi. Tiedonlouhinta varten valmistettuja teoskappaleita ja kopioita voidaan säilyttää niin kauan, kuin tekstin- ja tiedonlouhinta varten on tarpeen.

Tekstin- ja tiedonlouhinta on sallittua vain sellaisen aineiston osalta, johon on laillinen pääsy. Kun kysymys on verkossa yleisön saatavilla olevasta aineistosta, tiedon louhinta on sallittua ellei oikeudenhaltija ole nimenomaisesti pidättänyt oikeuksia. Oikeuksien pidättämisen tulee tapahtua asianmukaisella tavalla kuten koneluettavilla keinoilla, sivuston metatiedoissa tai verkkosivuston tai palvelun ehdoissa.

Tekstin ja tiedon louhintaa koskeva säännös **ei nähdäkseen mahdollista verkkosivustoilla olevien aineistojen laajaa toisintamista tekoälyjärjestelmien opettamiseksi**. Selvä on, että tämä ei ole hyväksyttävää ainakaan silloin, jos tällainen käyttö on kiellettyä verkkosivuston käyttöehdoissa.

2. Lehtijulkaisujen käyttö

Tekijänoikeuslakiin otetaan uusi lehtijulkaisun kustantajaa koskeva lähioikeus. Lehtijulkaisun kustantajalla on yksinomainen oikeus määrätä julkaisustaan valmistamalla siitä kappaleita ja välittämällä sitä yleisölle ansiotarkoituksessa siten, että yleisöön kuuluvalla henkilöllä on mahdollisuus saada se saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana. Lähioikeus on voimassa 2 vuotta lehtijulkaisun julkaisemisesta.

Lähioikeus soveltuu luonteeltaan journalistisiin teoksiin, jollaisia voivat olla esim. päivittäin ilmestyvät sanomalehdet, viikoittain tai kuukausittain julkaistavat yleis- tai erikoisajakauslehdet, tilaus pohjaiset lehdet, sekä uutissivustot.

Uuden lähioikeuden tarkoituksena on antaa lehtikustantajille suojaa Internetin mediaseuranta- ja uutiskoostepalveluita vastaan, joille lehtijulkaisujen uudelleenkäyttö muodostaa tärkeän osan niiden liiketoimintamallia ja merkittävän tulonlähteen. Siltä osin kuin yleiskäyttöiset hakukoneet tuottavat vastaavia tuloksia, ne kuuluvat myös säännöksen soveltamisalaan.

Lähioikeutta ei sovelleta hyperlinkkeihin. Se ei myöskään sovellu, kun kyseessä on lehtijulkaisun **yksittäisten sanojen tai hyvin lyhyiden otteiden** käyttö. On paljon keskusteltu siitä, kuinka pitkä on ”hyvin lyhyt ote”. Lakiin ei ehdoteta otettavaksi tästä tarkkaa määritelmää; esimerkiksi tiettyjä sallitun vapaan käytön merkkimääriä ei ehdoteta otettavaksi lakiin. Asia jää oikeuskäytännön varaan.

3. Verkkosisällönjakopalvelut

Verkkosisällönjakopalvelulla tarkoitetaan palveluita, joiden päätarkoituksena on säilyttää suuri määrä käyttäjiensä palveluun lataamia tekijänoikeudella suojattuja teoksia tai muuta suojattua aineistoa, jotka palvelu organisoii ja joita se markkinoi ja tarjoaa yleisölle voitontavoittelua varten. Palvelu voi olla käyttäjilleen maksullinen tai maksuton.

Verkkosisällönjakopalvelut kilpailevat samoista yleisöistä muiden verkkosisältöpalveluiden tarjoajien kanssa, kuten suoratoistopalveluiden kanssa, joihin palvelun käyttäjä ei ole tallentanut sisältöä.

Jatkossa verkkosisällönjakopalvelujen tarjoajan on saatava lupa oikeudenhaltijoilta teosten yleisölle välittämiseen, esimerkiksi tekemällä lisensiointisopimus. Säännöksellä pyritään edistämään lisensiointimarkkinoiden kehittymistä oikeudenhaltijoiden ja verkkosisällönjakopalvelujen tarjoajien välillä.

Jos oikeudenhaltija ei myönnä lupaa, verkkosisällönjakopalvelujen tarjoajat ovat vastuussa tekijänoikeudella suojattujen teosten ja muun suojatun aineiston luvattomasta yleisölle välittämisestä, paitsi jos palveluntarjoaja osoittaa, että se on

1) toiminut parhaansa mukaan saadakseen luvan;

2) toiminut parhaansa mukaan huolellista ammatinharjoittamista koskevien toimialan korkeatasoisten vaatimusten mukaisesti varmistaa, että teokset, joista tekijä on antanut palveluntarjoajille merkitykselliset ja tarvittavat tiedot, eivät ole yleisön saatavissa; ja

3) toiminut tekijältä riittävän perustellun ilmoituksen saatuaan viipymättä ilmoituksen kohteena olevan teoksen saannin estämiseksi tai sen poistamiseksi verkkosivustoiltaan sekä toiminut parhaansa mukaan estääkseen teoksen tulevat tallentamiset palveluun.

Nämä vastuuvapausperusteet ovat selvästi tiukemmat kuin Internetin palveluntarjoajien yleinen vastuuvapausperuste, joka on kirjattu vuoden 2001 sähköisen kaupankäynnin direktiiviin (2000/31/EY). Vastuuvapausperusteilla tavoitellaan tasapainoa toisaalta tekijän omistusoikeuden ja toisaalta palvelun tarjoajien elinkeinovapauden välillä siten, että palvelun tarjoajien toimintavelvoite säilyisi kuitenkin kohtuullisena.

Vastuuvapausperuste on hivenen joustavampi, kun on kyse uusista verkkosisällönjakopalvelujen tarjoajista, joiden palvelut ovat olleet yleisön saatavissa EU:ssa alle kolmen vuoden ajan ja joiden vuosiliikevaihto on alle 10 miljoonaa euroa

4. Korvaus oikeuksien siirtämisestä

Lakiin tulee uusi säädös, jolla halutaan varmistaa tekijöille maksettava kohtuullinen korvaus. Tekijät ja esittävät taiteilijat ovat yleensä heikommissa sopimusasemassa, myös silloin kun toimivat omien yritystensä välityksellä. **Säännös soveltuu myös työsuhteisiin ja tuleeekin vaikuttamaan etenkin luovan alan työsopimusten sisältöön.**

Jäsenvaltioiden on varmistettava, että kun tekijät ja esittävät taiteilijat lisensoivat tai siirtävät yksinoikeutensa teostensa tai muun suojatun aineistonsa hyödyntämiseen, heillä on oikeus saada asianmukainen ja oikeasuhteinen korvaus.

Tekijälle maksettavat korvaukset voivat olla kiinteämääräisiä ja kertakaikkisia tai perustua teoksen käytön määrään, kuten tyyppisesti niin kutsutuissa rojaltsopimuksissa. Lisäksi on mahdollista, että korvauksia maksetaan palkkana tai palkkaan sisältyvänä. Korvaukset voivat olla myös palkan ja muulla tavoin määräytyvien korvausten yhdistelmiä.

Jos on sovittu rojaltyyppisestä korvauksesta, alkuperäisellä tekijällä on oikeus saada säännöllisesti ja vähintään kerran vuodessa ajantasaiset ja kattavat tiedot teoksensa hyödyntämisestä siltä, jolle hän on luovuttanut oikeutensa. Selvityksen tulee sisältää tiedot teoksen hyödyntämisestä, siitä syntyneistä tuloista ja tekijälle maksettavasta korvauksesta kaikkien hyödyntämistapojen osalta. Jos tekijän sopimuskumppani on luovuttanut oikeuksia edelleen toiselle, eikä siksi pysty täyttämään antamaan selvitystä teoksen hyödyntämisestä, tekijällä on oikeus pyytää selvitys siltä, jolle oikeudet on luovutettu. Tekijällä on oikeus saada tietopyynnön esittämiseksi sopimuskumppaniltaan luovutuksensaajan yhteystiedot.

Jos teosta ei ole hyödynnetty kohtuullisen ajan kuluessa oikeuden luovutusta koskevan sopimuksen tekemisestä, eikä teosta tekijän esittämästä vaatimuksesta huolimatta hyödynnetä kuuden kuukauden kuluessa vaatimuksen

esittämisestä, tekijällä on oikeus peruuttaa oikeudenluovutus tai päättää, että oikeudenluovutuksen yksinomainen luonne päättyy. Tekijällä on aina oikeus pitää saamansa palkkio.

Services

Intellectual Property and Technology
